

VU Research Portal

Geschiedenis van het doopsgezinde kerklied (1793-1973)

Post, P.

2010

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Post, P. (2010). *Geschiedenis van het doopsgezinde kerklied (1793-1973): Van particularisme naar oecumeniciteit*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Inhoudsopgave

Woord vooraf	5
Inleiding	13
1 1793-1810: van een ‘verouderde manier der dichtgenootschappen’ naar ‘een zuiverder letterkundige smaak’	23
A Maatschappij en kerk	23
De Patriottentijd	23
Het Nut	25
Het algemeen protestantse ideaal	26
Andere tekenen van kerkelijke unificatie	29
De doopsgezinde positie	30
Verdwijning van de weerloosheid	36
B Vijf liedboeken	39
1 De Amsterdamse Christelyke Gezangen van de lammisten (1793): de ‘Kleine Bundel’	39
Ontstaansgeschiedenis	39
Receptie en verspreiding	48
2 De Amsterdamse Christelijke Gezangen van de zonnisten (1796): de ‘Groote Bundel’	51
Ontstaansgeschiedenis	51
Receptie en verspreiding	57
3 De Haarlemse Christelijke Gezangen en Liederen (1804)	59
Ontstaansgeschiedenis	59
Receptie en verspreiding	66
4 Het Zwolse Vervolg van Christelyke Gezangen (1808): de Zwolsche Bundel	71
Ontstaansgeschiedenis	71
Receptie en verspreiding	76
5 De West-Zaandamse en Leidse Uitgezochte Liederen (1810)	77
Ontstaansgeschiedenis	77
Receptie en verspreiding	81

C	Liturgische praktijk	86
	Godsdienst en preek: theorie en praktijk	86
	Liederen voor, na en tussen de preek	88
	De tussenzang	91
	Predikant, voorlezer/voorzanger en organist	93
	De veranderingen in de kerkzang	96
	De introductie van het kerkorgel	97
	Het lied in de preken van Koopmans	104
D	Theologisch gehalte	110
	Geloofsleer: leerstellingheid zonder belijdenis	111
	Orthodoxie en anticonfessionalisme blijkens de catechese	113
	Anders dan de hervormden en de luthersen	115
	De leer in het lied: rechtvaardiging en heiliging	117
	Lammistisch piëtisme en Verlichting	125
	De relatie met de hervormde en lutherse liedboeken	129
	Een theologische typering van het liedrepertoire	135
	Tot besluit	139
2	1810-1870: van 'hoogdravende tonen' naar 'verheffing van gedachte'	140
A	Maatschappij en kerk	140
	Romantiek, Restauratie en liberalisme	140
	Het Nut	142
	Protestantse pluriformiteit	143
	De doopsgezinde positie	148
B	Drie liedboeken	160
	1 De Haarlemse en Amsterdamse 'conceptbundel' (1845)	160
	Ontstaansgeschiedenis	160
	Kritiek en afwijzing	166
	Reactie van de commissie 'Haarlem'	173
	2 De Haarlemse Christelijke Kerkgezangen (1851)	177
	Ontstaansgeschiedenis	177
	Receptie en verspreiding	185
	3 De Amsterdamse Christelijke Liederen (1870): eerste en tweede bundel	188
	Ontstaansgeschiedenis	188
	Receptie en verspreiding	192
C	Liturgische praktijk	197
	Voorlezer/voorzanger en organist	197
	Liturgie met een algemeen protestants karakter	200
	Het lied in de preken van De Hoop Scheffer, Kuiper en Veen	202
D	Theologisch gehalte	210
	Geloofsleer: rechtvaardiging en heiliging blijkens de catechese	210
	De leer in het lied: rechtvaardiging en heiliging	212

De relatie met de hervormde en lutherse liedboeken	217
Een theologische typering van het liedrepertoire	223
Het piëtistische genre in de Romantiek	226
Tot besluit	230
3 1870-1944: mixtuur van vroeg-modernisme en ‘mennist’ behoud	232
A Maatschappij en kerk	232
Verzuiling	232
Het Nut	235
Kerkelijke verzuiling	237
De doopsgezinde positie	240
De Gemeentedagbeweging en haar betekenis voor de doopsgezinde broederschap	242
Dienstplicht, antimilitarisme en fascisme	247
Reorganisatie van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit	250
Liturgische veranderingen in de doop- en avondmaalspraktijk en het kerkelijk jaar	253
Vrouwenkiesrecht in de gemeente en de eerste vrouwelijke predikante	255
B Twee liedboeken	258
1 Gezangen ten gebruike in Doopsgezinde Gemeenten (1897): de ‘Leidse Bundel’	258
Ontstaansgeschiedenis	258
Bloemlezing uit de Psalmen	274
Receptie en verspreiding	275
2 De Haarlemse Doopsgezinde Liedereren (1895)	278
Ontstaansgeschiedenis	278
Receptie en verspreiding	287
Excurs: de Gemeentedagbundel	294
C Liturgische praktijk	295
Voorlezer/voorzanger, ‘liturgische godsdienstoefeningen’	295
Gemeentedagbeweging	300
Het lied in de preken van Binnerts, Fleischer en Keuning	304
D Theologisch gehalte	314
Geloofsleer: rechtvaardiging en heiliging blijktens de catechese	314
De leer in het lied: rechtvaardiging en heiliging	318
De relatie met de lutherse <i>Christelijke Gezangen</i> en de bundels van de Nederlandse Protestantenbond	321
Een theologische typering van het liedrepertoire	324
Tot besluit	329
4 1944-1973: van het rechts-vrijzinnige lied naar het interconfessionele gezang	331
A Maatschappij en kerk	331
Ontzuiling	331
Het Nut	333

De protestantse kerken tijdens en na de bezetting	334
De doopsgezinde positie	338
B Eén liedboek	346
1 De Liederbundel ten dienste van de Doopsgezinde Broederschap (1944): de 'Doopsgezinde bundel'	346
Ontstaansgeschiedenis	348
Receptie en verspreiding	363
2 De Psalmen en Liederen (1963) en het Liedboek voor de Kerken (1973)	364
Ontstaansgeschiedenis	364
Eigen liederen en 'het Memmolied'	377
Receptie en verspreiding	383
Beoordeling van het concept Liedboek voor de Kerken	385
Receptie van het Liedboek voor de Kerken (1973)	387
C Liturgische praktijk	390
Ontstaansgeschiedenis van het Kanselboek (1948)	390
Het lied in de preken van Woudstra-Gorter, Faber en Keuning	398
D Theologisch gehalte	406
Geloofsleer: rechtvaardiging en heiliging blijkens de catechese	406
De leer in het lied: rechtvaardiging en heiliging	411
De relatie met de hervormde, gereformeerde, lutherse en interkerkelijke liedbundels	416
Een theologische typering van het liedrepertoire	422
Tot besluit	424
5 Slotbeschouwing	426
1 1793-1810	426
Maatschappij en kerk: eenheidsstreven	426
Hymnologische ontwikkelingen: van verlicht doopsgezind particula- risme naar algemeen protestants pluralisme	428
Typering van de liedboeken; verlicht (1793; 1796; 1804; 1808) en gemengd verlicht/orthodox (1810)	430
2 1810-1870	432
Maatschappij en kerk: nationalisatie en kerkelijke gelijkwaardigheid	432
Hymnologische ontwikkelingen: van een algemeen christelijke denkwijze naar restauratie van de doopsgezinde eigenheid	435
Typering van de liedboeken: verlicht (1845), innovatief (1851) en behoudend (1870)	436
3 1870-1944	437
Maatschappij en kerk: verzuiling, vaderlandsliefde en revitalisering van de doopsgezinde vredestraditie	437
Hymnologische ontwikkelingen: van algemeen christelijke liederen naar specifiek doopsgezinde liederen	440
Typering van de liedboeken: behoudend (1895) en modern (1897)	441

4	1944-1973	442
	Maatschappij en kerk: ontzuiling en oecumene	442
	Hymnologische ontwikkelingen: einde van particularisme, begin van eenheid	445
	Typering van de liedboeken en liederen: rechtzinnig (1944), oecumenisch (1963) en dopers-historisch (1973)	447
5	Balans van de doopsgezinde hymnologie tussen 1793 en 1973	448
	De doopsgezinde visie op het kerklied	449
	De invloed van de andere protestantse bundels op de doopsgezinde	450
	De invloed van de doopsgezinde liedboeken op de andere protestantse bundels	452
	Desiderata tot besluit	454
Bijlagen		456
1	Verspreiding van de liedboeken	456
2	Liedteksten	469
3	Liturgieën	488
Gebruikte afkortingen		496
Geraadpleegde archivalia, bronnen en literatuur		498
Lijst van illustraties		521
Bibliografie van liedboeken		523
Summary		546
Persoonsnamenregister		555
Plaatsnamenregister		562